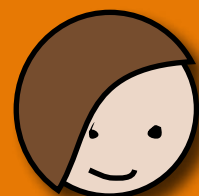
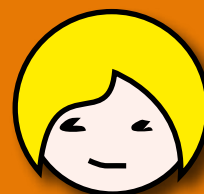
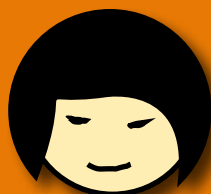
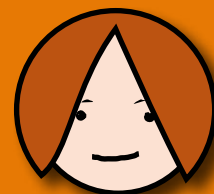
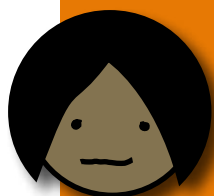

Barn berättar

EN STUDIE AV 10-ÅRINGARS SYN PÅ LÄSNING OCH BIBLIOTEK

VÄLKOMMEN TILL STUDIEPAKETET BARN BERÄTTAR!

Svensk Biblioteksforening ska främja biblioteksutveckling. Det gör föreningen bland annat genom seminarier och konferenser, omvärldsbevakning och olika stöd och stipendier. Som ett nytt led i utvecklingsarbetet kommer föreningen att publicera studiepaket till vissa av våra rapporter. Rapporten *Barn berättar* är tillsammans med *Olika syn på saken* först ut på plan.

Denna studiehandledning har utformats med utgångspunkt i rapporten *Barn berättar. En studie av 10-åringars syn på läsning och bibliotek* som publicerades av Svensk Biblioteksforening 2011. Den rymmer ett antal grupp- och diskussionsövningar. Avsikten med övningarna är dels att fördjupa kunskapen om barn och deras förhållningssätt till läsning och bibliotek, dels att få igång tankarna kring hur kunskaperna från rapporten kan användas för att utveckla verksamheten på bibliotek.

Diskussions- och gruppövningarna innehåller frågor som kan användas som underlag i diskussionen kring vad rapportens resultat innebär i förhållande till just er biblioteksverksamhet. De innehåller också förslag på ett praktiskt genomförande där ni, om ni vill, kan använda rapportens resultat för att mer konkret stu-

dera, utveckla och förändra er lässtimulerande verksamhet. Det går bra att enbart diskutera de frågor som övningarna rymmer. Men vill ni arbeta med de mer praktiska delarna bör ni först ha diskuterat igenom frågorna.

I rapporten och handledningen används ett vidgat läsbegrepp. Läsning syftar alltså på aktiviteter som barn utför för att tillgängliggöra sig information (och berättelser). Även läsning av faktaböcker, tidningar, tidskrifter eller användande av internet, tv, datorspel och ljudböcker ryms således i begreppet.

Till studiepaketet hör även en Power Pointpresentation, som du hittar på vår hemsida www.biblioteksforeningen.org. Där kan du också ladda ner *Barn berättar* som pdf-fil.

Studiepaketet har tagits fram av Åse Hedemark, Uppsala universitet, som även skrev rapporten *Barn berättar*. Intervjuerna gjordes av verksamhetsgruppen för barns och ungas läsning.

Svensk Biblioteksforening är intresserad av hur paketet används och vad det lett till. Mejla därför gärna era erfarenheter och synpunkter till akw@biblioteksforeningen.org!

ÖVNING 1.

ATT STUDERA BIBLIOTEKARIERS FÖRHÅLLNINGSSÄTT

Rapporten visar, i likhet med annan forskning (som exempelvis Sandin 2011), att biblioteken och inte minst lässtimulerande verksamheter domineras av en textdominerad praktik, d.v.s. verksamheten syftar i de allra flesta fall till att få barn och ungdomar att läsa tryckt litteratur. Denna övning går ut på att skapa en medvetenhet om hur just ni arbetar med och ser på lässtimulerande metoder samt vilka förhållningssätt till barns medieanvändning på biblioteket som ni har.

Att diskutera

- Hur ser ni på begreppen läsning och lässtimulans. Vad betyder de för er?
- Hur arbetar ni med läsning och lässtimulans på ert bibliotek?
- Hur utformas den lässtimulerande verksamheten? Vad är mest avgörande för utformningen?
- I vilken utsträckning är barn involverade i utformningen?
- Hur ser ni på barns medieanvändning på biblioteket?
- I vilken utsträckning används digitala medier i lässtimulerande verksamheter?

Att genomföra

Ett sätt att synliggöra förhållningssätt är att studera hur ni praktiskt går tillväga när ni interagerar med barnen. Observera varandra i olika typer av sammanhang (exempelvis i bokprat, referensamtal etc.) där ni kommunicerar med barnen. Var särskilt uppmärksamma på barns breda medieanvändning. Fokusera gärna på tillfällen där barnen frågar efter eller använder sig av digitala medier. Detta kan utformas som en parövning där fokus ligger på att ge den andra återkoppling på de interaktioner som sker. Observera varandra förslagsvis i ca 20 minuter. Ge varandra feedback både på det som fungerar bra och också på sådant som behöver förändras. Ta exempelvis upp två saker som fungerar bra och två saker som fungerar mindre bra. Använd resultatet för att diskutera förhållningssätt till barn samt hur ni bemöter barn.

ÖVNING 2.

ATT SÄTTA SIG IN I BARNNS TEXTVÄRLDAR

Rapporten visar att barn använder och är deltagare av flera olika typer av textorienterade aktiviteter som inte bara är knutna till tryckt skönlitteratur. Barnen uttrycker också en önskan om att genom biblioteket få ta del av berättelser på andra sätt än bara genom läsning och muntligt berättande. Annan forskning har också visat att barn praktiserar läsande och skrivande genom en mängd olika typer av material såsom användande av leksakskataloger, önskelistor, brev, tv och dataspel (Fast 2007). Sociala medier spelar också en allt större roll idag. Denna övning syftar till att lyfta fram de kunskaper om barns textvärldar som ni redan har, hur det är möjligt att utveckla dessa kunskaper och hur dessa skulle kunna användas i utformandet av den lässtimulerande verksamheten.

Att diskutera

- Vad vet ni om barns textvärldar? Hur skulle man kunna sätta sig in i barns textvärldar?
- Utgå från era kunskaper om de barn som använder ert bibliotek. Vilka textorienterade aktiviteter är viktiga för dessa barn?
- Vilka filmer, lekar, digitala gemenskaper (så kallade communities), dataspel (Playstation eller online?) etc. pratar barnen om och förefaller använda mest?
- Hur kommunicerar de med varandra (är det via MSN, telefon, SMS, Facebook etc.)?
- Utifrån ovanstående frågor – diskutera olika texters ställning på biblioteket. Är text i böcker mer värdefull för barn att ta del av än text i olika digitala medier? Varför? Varför inte?
- Vilka typer av medieformat skulle kunna finnas tillgängliga och förmedlas på biblioteket? Finns det några som inte borde finnas?
- Hur skulle man kunna använda kunskaperna om barnens textvärldar i olika lässtimulerande verksamheter?

Att genomföra

Ett bra sätt att bekanta sig närmare med de textvärldar som barn vistas i är att helt enkelt använda sig av dem. Avsätt tid till att spela de mest populära dataspelen (online-spel eller Playstation), gå in och läs diskussionerna på de av barnen mest använda digitala gemenskaperna (exempelvis Lunarstorm, Apberget), skaffa er kunskap om hur olika sociala medier fungerar (exempelvis MSN, Facebook, YouTube, Twitter). Prova att skaffa ett konto! Vilka TV-program och filmer är mest populära? Vilka är helt ”ute”? Vilka tecknade serier gäller? Orientera er i de textvärldar som är en naturlig del av barnens liv. Utgå sedan ifrån dessa kunskaper och erfarenheter i arbetet med lässtimulerande verksamheter (se även övning 3).

ÖVNING 3.

ATT UTGÅ IFRÅN EN KARAKTÄR, EN IDÉ, EN BILD, EN SYMBOL

Rapporten visar, som tidigare nämnts, att barnen efterfrågar aktiviteter på biblioteket som inte bara är kopplade till böcker och läsning. Samtidigt visar rapporten i enlighet med annan forskning att lässtimulerande verksamheter på bibliotek nästan alltid handlar om att förmedla böcker och skönlitteratur genom traditionella metoder. Forskning har visat att även i läsluststimulerande projekt som har som ambition att utgå från ett vidgat textbegrepp och använda digitala medier hamnar fokus och syfte ändå oftast på att barnen ska läsa tryckta böcker (Sandin 2011). Övningen har som syfte att sätta fokus på hur det är möjligt att utveckla läsluststimulerande verksamheter utifrån ett vidgat textbegrepp.

Att diskutera

- Hur är det möjligt att lägga upp en läsluststimulerande verksamhet där boken inte utgör det mest framträdande medieformatet?
- Hur ser ni på begreppet berättelser? Är det bara knutet till böcker?
- Är det möjligt att i det lässtimulerande arbetet utgå ifrån en särskild karaktär (exempelvis i litteraturen, i populärkulturen), en idé, en särskild bild eller symbol (som intresserar barnen) och följa hur denna kan ta sig uttryck i flera olika medieformat? Finns fler förslag på utgångspunkter?
- Hur skulle en sådan lässtimulerande verksamhet mer konkret ta sig uttryck?

Att genomföra

Välj en karaktär, en idé, en symbol eller en bild som intresserar barnen. Använd kunskaperna från övning 2. Ett annat förslag är att fråga barnen vad de tycker skulle vara spännande att

biblioteken lyfter fram och synliggör i lässtimulerande verksamheter. I rapporten kommer det exempelvis fram att Twilight-serien av Stephanie Meyer är mycket populär bland barnen. Men här är det möjligt att utgå från alla sammanhang där barn praktiserar läsande och skrivande. Det kan alltså handla i princip om allt från en känd person (verklig eller fiktiv) till Pokémonkort. Med utgångspunkt från denna valda karaktär, idé, symbol eller bild planera (samt genomför gärna!) en verksamhet. Utgå från olika typer av medieformat och olika sätt att levandegöra berättelser eller teman kring denna karaktär, idé, symbol eller bild när ni utformar verksamheten. Ett tillfälle skulle kunna utgöras av bokprat, ett annat av att barnen själva skriver berättelser eller målar bilder utifrån den valda karaktären, idén, symbolen eller bilden. Ytterligare ett tillfälle kunde handla om att levandegöra karaktären, idén, symbolen eller bilden genom att barnen får spela teater. Kanske kunde man göra en utställning på det valda temat? Undersök om det finns dataspel och digitala texter och miljöer som knyter an till er valda karaktär, idé, symbol eller bild o.s.v. som kunde användas vid ett tillfälle.

ÖVNING 4.

ATT JOBBA UTIFRÅN BARNS OLIKA FÖRHÅLLNINGSSÄTT TILL LÄSNING

Rapporten visar att barn har olika förhållningssätt till läsning. Det första är barn som hyser ett lustfyllt förhållningssätt till läsning, det andra sättet är barn som ser läsning som tvång. Inom det tredje förhållningssättet – den instrumentella läsningen – är inställningen till läsning neutral. Här betraktas i första hand läsning som något nyttigt, som en aktivitet barnen ägnar sig åt för att uppnå andra saker. Rapporten visar att de flesta av de barn som deltar i läsluststimulerande verksamheter har ett lustfyllt förhållningssätt till läsning. Det är svårare att nå barn som läser av tvång eller har ett mer instrumentellt förhållningssätt. För att främja barns läsning är det viktigt att biblioteken utvecklar metoder för att stödja barns olika förhållningssätt till läsning. Denna övning syftar till att öka medvetenheten om hur detta kan gå till.

Att diskutera

- De barn som kommer till ert bibliotek, vilka förhållningssätt till läsning tror ni att de hyser?
- Hur kan man känna igen barn som kommer in och har ett lustfyllt respektive instrumentellt förhållningssätt till läsning? Hur kan man känna igen barn som läser av tvång? Kommer de barnen alls till biblioteket?
- Hur bemöter vi dessa barn? Stödjer biblioteket barns olika förhållningssätt till läsning? Hur kan man göra det?

Att genomföra

Ofta sätts likhetstecken mellan skönlitteratur och lustläsning. Som rapporten visar har barn också behov av att läsa i syfte att lära sig saker. Prova att hålla bokprat om faktaböcker (eller skönlitteratur) i olika genrer. Ett tillfälle kunde handla om faktaböcker i historia. Ett tillfälle kunde handla om djur. Undersök också om det finns digitala texter och miljöer som skulle kunna användas i bokpratet. Prova att planera ett tillfälle där barnen själva får hålla i bokprat om de böcker eller digitala texter som intresserar dem. Utifrån rapportens resultat kan också konstateras att inte alla barn som läser är intresserade av böcker. Fundera på hur berättelser kan levandegöras på olika sätt. Utgå i planeringen gärna ifrån barns erfarenheter och intresse för populärkulturella fenomen och texter. Här kan kunskaperna från övning 2 också vara användbara. Är det möjligt att i den lässtimulerande verksamheten knyta an till exempelvis populära dataspel (de förmedlar också ett slags berättelser), sidor på Internet eller seriealbum som kanske i högre utsträckning attraherar barn som ser läsning som tvång?

ÖVNING 5. ATT JOBBA MED BARN SOM MEDSKAPARE

Utifrån de resultat som rapporten gav är det tydligt att barnen efterfrågar mer inflytande på bibliotekens verksamhet. Annan forskning har visat att majoriteten av alla lässtimulerande projekt är bestämda på förhand av vuxna (Sandin 2011). Barns möjligheter till delaktighet är således begränsade, trots att biblioteket många gånger säger sig ha ett användarperspektiv. Denna övning syftar till att utveckla idéer kring hur barn kan bli mer delaktiga i lässtimulerande verksamheter.

Att diskutera

- Vad innebär ett användarperspektiv? Hur ser ni på begreppet delaktighet?
- Hur stora möjligheter har barn att påverka verksamheten? Hur har de påverkat? Har de kunnat bidra med idéer för syfte och innehåll av den lässtimulerande verksamheten? Kan de påverka bokinköpen?
- Hur skulle man kunna öka barns engagemang och inflytande i den läsluststimulerande verksamheten?
- I vilken utsträckning har de möjlighet att själva skapa berättelser på biblioteket? Hur stödjer biblioteken barns kreativitet och skaparlust?

Att genomföra

Pröva att inkludera barn redan när ni planerar en läsluststimulerande verksamhet. Låt dem få vara med och påverka hela processen, från idé till planering av innehåll och genomförande samt också i utvärderingen av verksamheten. Anordna tillfällen där barnen får möjlighet att själva skapa berättelser och bilder som andra barn kan ta del av.

Boktips och referenser

I denna studiehandledning refereras till tre källor. Förutom rapporten *Barn berättar* är det Amira Sofie Sandins bok *Barnbibliotek och lässtimulans. Delaktighet, förhållningssätt, samarbete* från 2011 som givits ut av Regionbibliotek Stockholm. Den innehåller en intressant analys av de lässtimulerande projekt som genomförts i Sverige under de senaste årtiondena. Dessutom nämns också Carina Fasts studie från 2007 *Sju barn lär sig läsa och skriva: Familjeliv och populärkultur i möte med förskola och skola*. Det är en avhandling som är utgiven av Uppsala universitet.

Svensk Biblioteksförerings studiepaket

Svensk Biblioteksförering ska främja biblioteksutveckling. Det gör föreningen bland annat genom seminarier och konferenser, omvärldsbevakning och olika stöd och stipendier. Som ett nytt led i utvecklingsarbetet kommer föreningen att publicera studiepaket till vissa av våra rapporter. Rapporten **Barn berättar** är tillsammans med **Olika syn på saken** först ut på plan.

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING

Box 70380, 107 24 Stockholm
Tel: 08-545 132 30 Fax: 08-545 132 31
www.biblioteksforeningen.org